

Reactie Scott+Scott Attorneys at Law LLP

Consultatie van het Voorontwerp Implementatiewet richtlijn representatieve vorderingen voor consumenten d.d. 1 mei 2021

31 mei 2021

1. INLEIDING

- 1.1 Scott+Scott Attorneys at Law LLP ("**Scott+Scott**") heeft met belangstelling kennisgenomen van het Voorontwerp Implementatiewet richtlijn representatieve vorderingen voor consumenten ("**Voorontwerp**") en de bijbehorende ontwerp Memorie van Toelichting ("**Ontwerp MvT**"), zoals op 1 mei 2021 gepubliceerd. Het Voorontwerp strekt tot implementatie van de Richtlijn betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten (hierna de "**Richtlijn**").¹
- 1.2 Scott+Scott is een internationaal advocatenkantoor gespecialiseerd in geschillenbeslechting, met kantoren in Nederland, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Wij maken graag enkele opmerkingen op het Voorontwerp vanuit het perspectief van advocaten die met name aan de eisende zijde optreden, onder meer voor (groepen) consumenten.

2. EEN JUISTE STRUCTURELE KEUZE: BEPERKTE IMPLEMENTATIE

- 2.1 Wij stellen voorop dat naar ons idee de juiste ontwerpkeuze is gemaakt door in het Voorontwerp het bestaande raamwerk van collectieve actie zo beperkt mogelijk aan te passen.²
- 2.2 Ten eerste voorziet het Nederlandse collectieve actierecht reeds in een collectieve schadevergoedingsactie die grotendeels de eisen van de Richtlijn volgt, waardoor Nederland voor het omzetten van de Richtlijn niet een geheel nieuwe regeling hoeft op te tuigen. Door het bestaan van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie ("**WAMCA**")³ ontbreekt dus de noodzaak voor een verstrekkende implementatie van de Richtlijn.
- 2.3 Ten tweede zal een verdergaande aanpassing van de Nederlandse regelgeving onverstandig zijn, omdat dit de rechtszekerheid en de rechtsvorming onder de WAMCA zal schaden. Er zijn inmiddels meer dan 25 zaken onder de huidige

¹ Voluit: Richtlijn (EU) 2020/1828 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG, *PbEU* L 409/1.

² O.a. Ontwerp MvT, p. 2.

³ Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie en het besluit register collectieve acties ("**WAMCA**"), *Stb.* 2019, 130 en *Stb.* 2019, 447.

regels van de WAMCA gestart, waarmee de bepalingen in de WAMCA zich in de komende jaren verder zullen uitkristalliseren. Bij een nieuwe en verdere aanpassing van de WAMCA zou dit traject opnieuw moeten beginnen en zouden kort na invoering op lopende zaken verschillende regiem van toepassing zijn. Daar komt bij dat de WAMCA voortbouwt op het oude collectieve actieregiem van artikel 3:305a BW. Die oudere rechtspraak kan veelal nog richtinggevend zijn bij de uitleg van de WAMCA. Dit voordeel wordt tenietgedaan indien een volledige nieuw juridisch regiem ter implementatie van de Richtlijn wordt ingevoerd.

- 2.4 Ten derde hebben bepaalde regels onder de WAMCA veel waarde voor het Nederlandse rechtssysteem en wordt daarom terecht niet voor verdergaande aanpassing van het Nederlandse recht gekozen. In dat kader bespreken wij in de volgende twee paragrafen de zogenoemde ad hoc-organisatie⁴ en de opt-out-mogelijkheid⁵ voor niet-Nederlandse consumenten.

3. AD HOC-ORGANISATIES SPELEN EEN BELANGRIJKE ROL IN DE RECHTSBESCHERMING VAN CONSUMENTEN

- 3.1 De Richtlijn maakt een onderscheid tussen representatieve vorderingen die door een in de eigen lidstaat gevestigde organisatie in de eigen lidstaat wordt ingesteld ("**binnenlandse actie**") en representatieve vorderingen die door een representatieve organisatie in een andere lidstaat worden ingesteld ("**grensoverschrijdende actie**").
- 3.2 De Richtlijn noopt voor binnenlandse acties volgens het Voorontwerp niet tot wijzigingen in het Nederlandse systeem, waarin representatieve organisaties zijn toegestaan die speciaal voor een bepaalde collectieve actie zijn opgericht ("**ad hoc-organisaties**").⁶ Wij sluiten ons hier graag bij aan.
- 3.3 Wanneer wordt gekeken naar de Nederlandse collectieve acties van grofweg de afgelopen vijftien jaar met betrekking tot de Wet collectieve afwikkeling van massaschade ("**WCAM**"),⁷ valt op dat ad hoc-organisaties in de ontwikkeling van de collectieve actie en de rechtsbescherming van consumenten een belangrijke rol hebben gespeeld.⁸ De collectieve acties onder de WAMCA, op 1 januari 2020 in werking getreden, geven een vergelijkbaar beeld.⁹ De ad hoc-

⁴ Ontwerp MvT, p. 2 en 10.

⁵ Ontwerp MvT, p. 18.

⁶ Artikel 4 lid 6 Richtlijn.

⁷ Wet collectieve afwikkeling van massaschade, *Stb.* 2005, 340; Wijziging wet collectieve afwikkeling massaschade, *Stb.* 2013, 255.

⁸ Zie het overzicht van I. Tillema, 'Tien jaar WCAM: een overzicht', *MvO* 2016/3-4, p. 90-99 en meer uitgebreid I. Tillema, *Entrepreneurial mass litigation, Balancing the building blocks* (diss. EUR), Rotterdam: 2019, online publiek, hoofdstuk 6.

⁹ Zie het overzicht van H.K. Schrama & M.J. Bosselaar, 'Een jaar WAMCA; het eerste stof neergedaald?', *TOP* 2021/111, p. 20-28; en het Centraal register voor collectieve vorderingen op rechtspraak.nl.

organisaties hebben dus een bewezen effectieve bijdrage aan de toegang tot het recht bij collectieve acties geleverd. Juist wat betreft consumenten is juist die toegang veelal de uitdaging. Het is daarom goed dat de wetgever ervoor kiest de WAMCA op dat punt voor binnenlandse acties ongewijzigd te laten.

- 3.4 Voor grensoverschrijdende acties verplicht de Richtlijn tot de toepassing van een systeem van vooraf aangewezen organisaties die een collectieve schadevergoedingsactie voor consumenten mogen instellen. Er kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de effectiviteit van dit systeem.
- 3.5 Ten eerste is het de vraag of de aangewezen organisaties de capaciteit in kwantitatieve zin hebben om alle collectieve acties die onder het bereik van de Richtlijn vallen (en dat zijn er veel¹⁰) te adresseren, aannemende dat het aantal aanwijzingen net als onder de voorganger van de Richtlijn beperkt is.
- 3.6 Ten tweede is het de vraag of consumenten met hun vorderingen in dit systeem terecht kunnen bij een partij die voldoende specialistische kennis in huis heeft (dus of deze partijen beschikken over de noodzakelijke capaciteit in kwalitatieve zin). De Richtlijn is namelijk, bijvoorbeeld, ook op consumentenbescherming ter zake financiële diensten en/of beleggingsdiensten gericht,¹¹ wat niet zelden zeer complexe producten zijn. Het is dus de vraag of de praktische uitwerking van deze regeling daadwerkelijk bijdraagt aan het doel van de Richtlijn (kortweg: consumentenbescherming¹²). Dat zal de evaluatie in 2028 moeten uitwijzen.¹³
- 3.7 Ten derde staat de door de Richtlijn voorgeschreven 'wachtijd' op gespannen voet met het doel dat snel acties kunnen worden ondernomen tegen misstanden. Deze wachtijd houdt in dat een organisatie bij grensoverschrijdende acties ten minste twaalf maanden daadwerkelijk actief moet zijn geweest en in voorkomend geval dus twaalf maanden moet wachten voordat actie kan worden ondernomen.¹⁴ Dat zal in veel gevallen te lang zijn, en in voorkomend geval zal gedurende deze periode schade voor consumenten kunnen optreden. Het is onwenselijk dat een dergelijke wachtijd ook zou komen te gelden voor de binnenlandse actie. Terecht kiest de wetgever er dus voor deze wachtijd niet in artikel 3:305a BW in te voeren ten aanzien van binnenlandse acties.¹⁵

¹⁰ Verwezen wordt naar de lange lijst van collectieve acties die onder het bereik van de Richtlijn vallen: Bijlage I bij de Richtlijn.

¹¹ Overweging 13 en 16 Richtlijn; Bijlage I, nrs. 12 en 48 Richtlijn.

¹² Zie o.a. Overweging 7 e.v. Richtlijn en artikel 1 Richtlijn.

¹³ Artikel 33 Richtlijn.

¹⁴ Artikel 4 lid 3 sub a Richtlijn en voorgesteld artikel 3:305e lid 2 sub a BW.

¹⁵ Ontwerp MvT, p. 9.

4. HET OPT-OUT REGIEM VOOR BUITENLANDSE CONSUMENTEN LEIDT TOT EEN EFFICIËNTERE AFWIKKELING VAN MASSASCHADE

- 4.1 Uit het Voorontwerp blijkt dat de mogelijkheid voor de rechter om bij buitenlandse gedupeerden, in collectieve acties die buiten het bereik van de Richtlijn vallen,¹⁶ een opt-out regiem toe te passen, in stand wordt gelaten. Dat is positief.
- 4.2 Het opt-out regiem houdt in dat consumenten die binnen de afgebakende groep van een collectieve actie vallen, geen proceshandelingen hoeven te verrichten om voor door hen geleden schade te kunnen worden gecompenseerd, en dat zij desgewenst wel kunnen laten weten niet gebonden te willen zijn aan een collectieve actie door middel van een mededeling aan de griffie.¹⁷
- 4.3 Artikel 1018f lid 5 Rv bepaalt dat benadeelden die tot de nauw omschreven groep behoren en buiten Nederland woonachtig zijn, via een schriftelijke mededeling aan de griffie moeten laten weten aan de collectieve actie gebonden te willen zijn (de opt-in). Echter, de rechter kan – thans – op verzoek van een partij bepalen dat ook op de buitenlandse gedupeerden een opt-out regiem van toepassing zal zijn.¹⁸ De Richtlijn bepaalt feitelijk dat die opt-out voor buitenlandse gedupeerden *niet* kan worden toegepast in collectieve acties die binnen het bereik van de Richtlijn vallen.¹⁹ Voor die gedupeerden kan alleen een opt-in regiem gelden. Als voormeld kiest de wetgever ervoor die verplichte opt-in niet ook door te voeren voor collectieve acties die buiten het bereik van de Richtlijn vallen.²⁰
- 4.4 Dat is een verstandige keuze. Een opt-out regiem is in het belang van zowel benadeelde consumenten als gedaagden. Consumenten worden geconfronteerd met verschillende obstakels om deel te nemen aan collectieve acties. De considerans van de Richtlijn noemt in dit kader als obstakels (i) onzekerheid van consumenten over hun rechten en beschikbare procedurele mechanismen; (ii) psychologische barrières om actie te ondernemen; en (iii) de negatieve balans tussen de verwachte kosten van de individuele vordering en de baten van die vordering.²¹ Voor consumenten verlaagt een opt-out regiem de obstakels om deel te nemen aan collectieve acties, en verkleint het de kans dat een consument om procedurele redenen buiten de boot van een collectieve actie valt en niet gecompenseerd wordt voor geleden schade.

¹⁶ Het bereik van de Richtlijn is beperkt tot de in Bijlage I bij de Richtlijn opgesomde regelingen.

¹⁷ Artikel 1018f lid 1 Rv.

¹⁸ Eveneens artikel 1018f lid 5 Rv.

¹⁹ Artikel 9 lid 3 Richtlijn.

²⁰ Ontwerp MvT, p. 18.

²¹ Overweging 9 Richtlijn.

- 4.5 Daarnaast is een opt-out regiem ook in het belang van gedaagde partijen omdat daarmee daadwerkelijke en algehele finaliteit van een geschil wordt bereikt.²² Die finaliteit – voor beide partijen – vormt één van de kernpunten van het collectieve actierecht. Voor de oorsprong van de wens tot finaliteit kan worden gewezen op de afwikkeling van de schade veroorzaakt door het gebruik van het Des-hormoon, wat in 2005 de directe aanleiding voor de totstandkoming van de WCAM vormde.²³ Dit aspect van finaliteit heeft in de Nederlandse praktijk regelmatig zijn waarde getoond.
- 4.6 Samenvattend is het een goede keuze van de wetgever om in het Voorontwerp de opt-out mogelijkheid zoveel als mogelijk te waarborgen.

5. NIET-UITGEKEERDE VERGOEDINGEN

- 5.1 In artikel 9 Richtlijn is geregeld dat een handelaar de betrokken consument remedies zoals compensatie of terugbetaling van de betaalde prijs kan bieden.²⁴ Voorts is bepaald dat de lidstaten regels kunnen vaststellen over de bestemming van “*uitstaande herstelfondsen*”. Daarmee wordt bijvoorbeeld bedoeld op vergoedingen aan consumenten die niet binnen de vastgestelde termijn worden opgevraagd.²⁵
- 5.2 In het Voorontwerp komt tot uiting dat geen regels worden gesteld voor dergelijke niet-uitgekeerde vergoedingen, omdat eerst de ervaringen met de WAMCA worden afgewacht.²⁶
- 5.3 Er zijn verschillende potentiële bestemmingen voor de bedoelde niet-uitgekeerde vergoedingen:
- (i) Het uitkeren van de niet-uitgekeerde vergoeding aan de benadeelde consumenten. Het blijkt uit de totstandkomingsgeschiedenis van de Richtlijn dat het wordt toegestaan dat een consument méér krijgt uitgekeerd dan bijvoorbeeld haar of zijn schade is. In het voorstel voor de Richtlijn uit 2018 stond namelijk nog dat de schadevergoeding die consumenten wordt toegekend in een situatie van massaschade niet hoger mocht zijn dan het bedrag dat de handelaar verschuldigd zou zijn om de feitelijke schade te dekken die zij hebben geleden. Het voorstel voor de Richtlijn bepaalde dat met name punitieve schadevergoeding, die tot overcompensatie van de geleden schade ten gunste van de eisende partij zou leiden, moest worden vermeden.²⁷ Die bepaling is

²² *Kamerstukken II* 2017/18, 34608, nr. 7 (Nota van Wijziging), p. 8.

²³ *Kamerstukken II* 2003/04, 29414, nr. 3 (MvT), p. 1; de Des-schikking kwam na de inwerkingtreding van de WCAM tot stand, zie Hof Amsterdam 1 juni 2006, ECLI:NL:GHAMS:2006:AX64400.

²⁴ Artikel 9 lid 1 Richtlijn.

²⁵ Artikel 9 lid 7 en overweging 51 Richtlijn.

²⁶ Ontwerp MvT, p. 10.

²⁷ Voorgestelde Overweging 17, Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van

geschrappt. In de Richtlijn staat thans dat punitieve schadevergoedingen moeten worden vermeden om misbruik van representatieve vorderingen te voorkomen.²⁸ Dat is een geheel ander doel dan het voorkomen van de voormelde overcompensatie. Daaruit leiden wij af dat de Europese wetgever eventuele overcompensatie van consumenten in deze context toestaat;

- (ii) Het doneren van de niet-uitgekeerde vergoedingen aan een goed doel, bijvoorbeeld een goed doel dat gericht is op het tegengaan van het onrechtmatig handelen dat in de collectieve actie is bestreden;
- (iii) Het uitkeren van de niet-uitgekeerde vergoedingen aan de degene die tot het uitkeren van de vergoeding verplicht was, zoals in de *Fortis*-zaak.²⁹ Dat verhoudt zich naar ons idee echter slecht met het “*groter afschrikkings-effect*”³⁰ wat blijkens de Richtlijn van de procedurele mechanismen voor de bescherming van collectieve belangen van consumenten moet uitgaan. Een regeling in die richting zou dus niet in de geest van de Richtlijn zijn.

5.4 Het lijkt ons een verstandige, juiste keuze van de wetgever om de bestemming van niet-uitgekeerde vergoedingen aan de praktijk over te laten. Op deze wijze kan eerst ervaring worden opgedaan voordat een bestemming wordt vastgelegd. Bovendien geeft dit de mogelijkheid aan de rechter om bestemming van niet-uitgekeerde vergoedingen van geval tot geval te beoordelen, al naar gelang dat passend is in een bepaalde zaak.

6. BEOORDELING EN/OF ONDERZOEK VAN DE IN DE RICHTLIJN BEDOELDE ORGANISATIE DOOR DE LIDSTAAT

6.1 De aangewezen organisaties die een collectieve schadevergoedingsactie voor consumenten mogen instellen over de Europese grens, dienen aan bepaalde eisen (ook wel aanwijzingscriteria) te voldoen.³¹ Een redelijke uitleg van de tekst van voorgesteld artikel 3:305e lid 2 BW brengt mee dat de Minister voor Rechtsbescherming de aanwijzing automatisch verleent wanneer aan de bedoelde eisen wordt voldaan. Het verdient aanbeveling dit verder expliciet te maken, in de tekst en de MvT. Het is ook wenselijk dat indien aan de eisen wordt voldaan, automatisch een aanwijzing wordt gegeven. Dit mede om ervoor

consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG, 11 april 2018, COM(2018) 184 final, 2018/0089(COD).

²⁸ Overweging 10 Richtlijn.

²⁹ Gewezen wordt op artikel 4.2.4 van de *Amended and Restated Settlement Agreement* van 13 april 2018, online publiek (o.a. op forsettlement.com, geraadpleegd op 31 mei 2021), door het Hof Amsterdam verbindend verklaard voor de gerechtigden zoals gedefinieerd in de bedoelde overeenkomst (Hof Amsterdam 13 juli 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:2422, JOR 2018/246 (*Fortis*)).

³⁰ Overweging 5 Richtlijn.

³¹ Artikel 4 lid 3 Richtlijn, voorgesteld artikel 3:305e lid 2 en 3 BW (en dus ook de WAMCA-eisen voor de organisatie, artikel 3:305a lid 2, m.u.v. sub c, lid 3 sub a, en lid 5 BW, zie voorgesteld artikel 3:305e lid 2 BW en Ontwerp MvT, p. 14).

te zorgen dat een aanwijzing een zo min mogelijk 'politiek' karakter heeft, en het aan *civil society* wordt overgelaten welke organisaties namens consumenten gaan optreden.

- 6.2 Een nog onbeantwoorde vraag is hoe de rechtsbescherming is geregeld wanneer de organisatie meent aan alle eisen te voldoen, maar de Minister voor Rechtsbescherming meent van niet. Het ligt voor de hand dat een bestuursrechtelijke weg openstaat. Ter waarborging van de rechtsbescherming zou het goed zijn als een en ander in de MvT wordt verduidelijkt, of bij AMvB wordt uitgewerkt, waarvoor voorgesteld artikel 3:305e lid 4 BW de weg vrijmaakt.³²
- 6.3 Voorts wordt ten minste elke vijf jaar door de lidstaten beoordeeld of de organisaties nog aan de bedoelde eisen voldoen. Als de lidstaat of de Europese Commissie (wij begrijpen: tussentijds) twijfels heeft of nog wordt voldaan aan de bedoelde aanwijzingscriteria, moet de lidstaat de organisatie ook onderzoeken of de organisatie nog conform is.³³ We vragen ons af of de beoordeling en het onderzoek als voormeld ook door de Minister voor Rechtsbescherming wordt ondernomen. Dat volgt nu niet duidelijk uit het Voorontwerp of de Ontwerp MvT. Daarom doen we de suggestie dat het voormelde wordt geëxpliciteerd.
- 6.4 Ten slotte doen we de suggestie duidelijk te maken op welke wijze de rechtsbescherming in het kader van de bedoelde beoordeling en/of het onderzoek naar de organisatie is geregeld. Niet ondenkbaar is immers dat over de uitkomsten van een dergelijke beoordeling en/of onderzoek discussie zal ontstaan. Met het oog op de verstekkende gevolgen van een negatieve beoordeling en/of onderzoek is noodzakelijk dat een gedegen rechtsgang open staat. Dit eens te meer omdat niet ondenkbaar is dat niet alleen de belangen van de bedoelde organisatie zijn gemoeid, maar bovendien de belangen van de door haar vertegenwoordigde benadeelde consumenten.

7. TOEGANG TOT BEWIJS

- 7.1 De Europese wetgever onderkent dat in collectieve acties de verwerende ondernemingen vaak als enige over relevante bewijsstukken beschikken.³⁴ Om deze informatie-asymmetrie te verkleinen dienen lidstaten een procedurele mogelijkheid te bieden voor representatieve organisaties om toegang te verkrijgen tot deze bewijsstukken.³⁵ Uit de verwijzingen in de considerans van de Richtlijn naar (i) het belang van toegang tot bewijs en (ii) de informatie-asymmetrie tussen eisers en gedaagden, volgt dat een ruime toegang tot bewijs

³² Zie ook Ontwerp MvT, p. 16.

³³ Overweging 29 en artikel 5 lid 3 Richtlijn, Ontwerp MvT, p. 4, 12 en 16.

³⁴ Overweging 68 Richtlijn.

³⁵ Artikel 18 Richtlijn.

voor representatieve organisaties voor consumenten volgens de Richtlijn gewenst is.³⁶

- 7.2 Zoals de Ontwerp MvT ook beschrijft wordt toegang tot bewijsmiddelen in Nederland geregeld in artikel 843a Rv.³⁷ In de visie van Scott+Scott verdient het aanbeveling om in de memorie te verduidelijken dat artikel 843a Rv richtlijnconform dient te worden geïnterpreteerd, en dat dit leidt tot een ruime(re) toegang tot bewijs voor representatieve organisaties voor consumenten.

8. DE SCOPE-RULE

- 8.1 Ten slotte willen wij van deze consultatie gebruik maken om te bepleiten dat de zogenoemde *scope rule* een heroverweging, en of zijn minst een aanpassing verdient (artikel 3:305a lid 3 sub b BW).
- 8.2 De *scope rule* is een extra ontvankelijkheidshorde die tot doel heeft om te voorkomen dat zaken die “*niets met Nederland*” te maken hebben bij de Nederlandse rechter belanden.³⁸ Daartoe wordt een eis gesteld dat een “*voldoende nauwe band*” met Nederland bestaat, in de vorm dat: (i) de rechtspersoon genoegzaam aannemelijk maakt dat het merendeel van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt, zijn gewone verblijfplaats in Nederland heeft; (ii) degene tegen wie de rechtsvordering zich richt, woonplaats in Nederland heeft en bijkomende omstandigheden op voldoende verbondenheid met de Nederlandse rechtssfeer wijzen, of (iii) de gebeurtenis of de gebeurtenissen waarop de rechtsvordering betrekking heeft, in Nederland heeft of hebben plaatsgevonden. De *scope rule* is van toepassing op binnenlandse en grensoverschrijdende acties.³⁹
- 8.3 Wij menen dat de *scope rule* in zijn huidige vorm in strijd is met Europese regelgeving, omdat het ontvankelijkheidsvereisten introduceert die geografisch territoriaal van aard zijn, die afbreuk doen aan de Europese bevoegdheidsregels. Die kritiek is niet nieuw.⁴⁰
- 8.4 Wij doen de suggestie om in elk geval het amendement Van Gent c.s.⁴¹ terug te draaien, en dus ervoor te zorgen dat de *scope rule* zodanig wordt aangepast

³⁶ Overweging 68 Richtlijn.

³⁷ Ontwerp MvT, p. 9.

³⁸ *Kamerstukken II* 2016/17, 34608, nr. 3 (MvT), p. 25.

³⁹ Voorgesteld artikel 3:305c lid 2 BW.

⁴⁰ Zie o.a. R. Dufour, ‘Over de dam die een claimtsunami moet gaan tegenhouden: de *scope rule* en zijn (on)verenigbaarheid met Europees bevoegdheidsrecht’, *Ondernemingsrecht* 2019/169; D.F. Berkhout, ‘Kroniek collectieve acties en schikkingen 2019’, in: Y. Borrius (red.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2019/2020* (Serie vanwege het Van der Heijden Instituut, deel 165), Deventer: Wolters Kluwer 2020.

⁴¹ *Kamerstukken II* 2018/19, 34608, nr. 12.

dat het voldoende is dat de gedaagde in Nederland is gevestigd (en derhalve te verwijderen dat er ook "*bijkomende omstandigheden*" moeten zijn).

- 8.5 Verder geven wij in overweging artikel 3:305a lid 3 sub b onder 1 BW zodanig aan te passen dat daaronder valt: (a) de plaats waar de gebeurtenis plaatsvond die de oorzaak is van de schade (*Handlungsort*), en ook (b) de plaats waar de schade is ingetreden (*Erfolgsort*). Kortom, een uitbreiding van de scope rule zodat er ook ontvankelijkheid is indien in Nederland het *Erfolgsort* gelegen is. Daarmee zal er overeenstemming zijn met de bevoegdheidsregels.

9. TOT BESLUIT

- 9.1 Wij danken voor de mogelijkheid suggesties te doen, en hopen dat deze bijdrage helpt het wetsvoorstel verder te ontwikkelen.

Scott+Scott Attorneys at Law LLP,

Ruben Laméris, Stefan Tuinenga en Damiën Berkhout